

Зоран Аврамовић

ПРЕДЛОЗИ ПОЛИТИЧКОГ И ДРУШТВЕНОГ ОКВИРА ЗА КОСОВСКИ ДИЈАЛОГ

Сажетак

Проблем КиМ је историјски наслеђен али после НАТО бомбардовања 1999. године, добија нова значења, усмерења и могућна решења. Запдноевропски и амерички дискурс о КиМ је feat асotlipli. Србија не признаје самопроглашено отцепљење уз помоћ војне силе али неувек са добрим одлукама. У раду се заступа став да не треба прихватати причу о «коначном решењу». Такође проблематизује се употреба појма реалности на КиМ-у, која долази из иностраних политичких кругова. Српски политички ум мора да трага за унутрашњим консензусом о КиМ и да истовремено одбаци одлучно одустајања од Ким у српској нацији. У стратегији борбе за КиМ учествују, држава, православна црква, медији, образовање и патриотска интелигенција.

Кључне речи: дијалог, КиМ, стратегија борбе, НАТО

Како да разумемо дијалог о Косову и Метохији? У српској научној и политичкој јавности се неколико деценија (од 1980 године) о Косову и Метохији разговара на различите начине. Здрав разум каже да то значи «пристојно разговарати» о крупном државном и националном питању. Други нам сервирају обичан труизам: дијалог постоји тамо где налазимо разлике у мишљењу; или нема разговора тамо где су истомишљеници. Трећи нам предлажу обрасце модерног дијалога који укључује учешће, праћење, дебатоване, поделу одговорности, изградњу партнерства по европском моделу.

О Косову и Метохији у српској политичкој и стручној јавности разговори се концентришу око неколико идеја и решења.

Прва струја мишљења се концентрише око неодступног става да је КиМ саставни део уставно-правног поретка Републике Србије: решење се тражи у високој аутономији за ову покрајину.

Скептични ставови о КиМ пласирају идеју о подели КиМ тако што би се северни део припојио Србији а манастири и цркве стекли «Атоски статус» (Добрица Ћосић са присталицама).

Трећа политичка струја мишљења оптира за Србију без КиМ. Овај предлог иза кога стоје две-три маргиналне политичке странке и неколико НВО, има најмању подршку у јавном мњењу Србије и у политичкој арени.

Унутрашњи дијалог о КиМ омета низак ниво политичке културе (јак уплив емоција у политичку активност) али и инострани притисак од НАТО бомбардовања 1999. године, до данашњих дипломатских и политичких настојања да се инострани концепт наметне Србији. Такву политику «међународне заједнице», (овај термин треба избацити из говора јер фалсификује реалност) најупечатљивије репрезентује језик који западне актери користе.

Пажљивим читањем вишедеценијских текстова о Србији могла би се направити разлика између неколико језичких кодова: 1. Користи се *језик обмана* који свесно кривотвори предмет о коме извештава; 2. други тип језика је језик отворених и прикривених *претњи*; 3. језик *непрекидног захтевања* је трећи језички политички код; четврти тип језика о Србима могао би се назвати *мутним језиком* или језиком који вешто камуфлира своје праве циљеве.

У заглашној буци језика претњи, обмана, захтева, замућивања, провлачи се слабашни глас *језика реалности* о Србима и Космету. А то је језик који поштује чињенице, историју, разум и који приказује какво је правно и фактичко стање на КиМ и ко је тамо посегао за насиљем и оружјем. Околност да тај језик није преовлађујући и да већи део европске јавности прихвата претходно поменуте језичке кодове, само потврђује оцену о укорењености предрасуда о Србима. А то је стереотип о Србима као злочинцима, на-

силницима које стално треба држати под казном. Оптужба је неотклоњива, само је треба одговарајућим језичким кодом изразити.

У дијалогу о КиМ важно је идентификовати актере. Ко учествоје персонално, групно, институционално, организацијски? Одговор на ово питање ће нам предочити *реалну друштвену* снагу (основу) њиховог заступања јавног става. Ако је реч о политичким странкама и коалицијама имаћемо увид њихову у *реалну политичку* снагу. Најзад, поред друштвене укоренености и политичке подршке грађана, није од мање важности каква је аргументацијска основа става који јавно бране.

Дијалог о чему? На једној страни имамо систем међународног права, на другој реалне последице НАТО агресије, на трећој моралну и политичку борбу за «своје» решење косовског питања. Дијалог мора да пође од чињеница а не идеолошких пројекција. Али нека питања су од највеће важност за сам почетак дијалога.

1. Може ли се говорити о коначном решењу КиМ?
2. Шта је политичка реалност КиМ?
3. Да ли могућ унутарсрпски консензус?
4. Како оспоравати самодрицање од КиМ?
5. Неопходност одбране српског појма о КиМ.
6. Колико смо близу рационалног решење?
7. Како да се стратешки постави Србија према КиМ?

1. УВОД У ПРОБЛЕМ

Косметски Албанци су користили сва уставом и законом предвиђена права до 1990. године, а од те године ушли у бојкот политичког живота Републике Србије. Почетком 1997. екстремни део је узео оружје и започео насилну борбу за издвајање КиМ из уставног поретка Србије. Од тог часа креће организовани медијски линч Срба, већ виђен у Босни и Херцеговини, у режији “међународне заједнице” односно НАТО држава

У облику хорског политичког наступања НАТО држава против СР Југославије, Срби су оптужени да ускраћују људска права албанској заједници да би завршили кампању уочи 24 марта 1999. године, реториком о “хуманитарној ка-

тастрофи” у којој се тобоже налазе Албанци. Да би спасили “угњетене Албанце” НАТО државе су поставиле основни циљ: да се снаге реда Републике Србије потисну са КиМ и да НАТО снаге успоставе поредак који Србија, по њиховој пропаганди, није успела. Основни спољнополитички интереси Запада, који су били у темељу свих захтева, нису били транспарентни, али сваком ко је пажљиво пратио НАТО офанзиву на СР Југославију могао је да закључи о чему се ту ради – одвојити покрајину КиМ из уставноправног поретка Републике Србије.

Свеколика трагедија КиМ у ове наше дане, започела је оног тренутка када је донета одлука о бомбардовању Србије да би се тобоже решио проблем албанске мањине. Када је та одлука донета? Давно пре 1999. године. 3.3.1993. године Бил Клинтон је упутио писмо Слободану Милошевићу, у којем пише: »у случају сукоба на Косову који би био изазван са српске стране САД ће бити спремне да пошаљу војне снаге на Косово и у Србију» (Ћосић, 2009). Можемо да говоримо о великој грешци западне Европе, Америке и НАТО савеза. Одлука да се један територијални, етнички, плитички проблем, са изузетно тешким историјским наслеђем, реши бомбама, није била добра мерено правним, етничким и политичким критеријумима (Аврамовић, 2015, Кнежевић, 1996 Јовановић, 2006).

2. НЕОСНОВАНOST ТЕЗА О «КОНАЧНОМ РЕШЕЊУ» КИМ

Одмах треба одбацити идеју о дијалогу који ће заувек решити проблем КиМ. Постоје бар три разлога због којих игра са «коначним решењем статуса» није изводљива. Први је историјска свест о овом делу Србије. Нешто што се векови-ма таложило у свести народа, нешто што се толико ужилило у колективну егзистенцију немогућно је ишчупати, како на дужу стазу тако ни напрасно донетим одлукама. То не важи само за српски народ, већ и за сваки други на овом свету. Сви знамо примере народа који су у својој свети носили територију са које су изгнани и на коју су се вратили после десетине векова. У том смислу језичке акробације у стилу окре-

нимо се будућности и оставимо прошлост су психолошки и социјално немогуће ствари. Као што се ни човек не може одрећи своје прошлости тако ни народи не могу да постоје без свести о ономе што је сложено у протоку времена.

Други разлог је карактер насталог стања на Косову и Метохију који сада треба решити. Садашње прилике на КиМ настале су као последица незаконитог бомбардовања Србије 1999. године, не само по количини војног арсенала већ пре свега због тога што је изведено против међународног права. Накнадна образлагања тог чина могу бити предмет друге дискусије, али чињеница је да Косово и Метохија данас није производ једне друштвене и политичке еволуције већ неправне ратне акције. Овоме треба додати да су наоружане група косовских Албанаца, годину-две пре кише бомби, нападе институције и становнике државе чији су били грађани. Постоје докази о разностраном помагању тих акција из иностранства. Дакле, оружје је ступило на сцену решавања једног мањинског питања у држави и произведено је ново стање: дошле су војне снаге УН, српска администрација одстрањена, српско и друго неалбанско становништво протерано и већ седамнаест година не може да се врати. А када нова ситуација није настала, већ створена оружаним средствима нема никаквог реалног основа да се нуди коначно решење статуса. Тако нешто неће прихватити свест, душа и морал нације. Под маском коначног решења тињаће гнев неправде и неотклоњиво осујећење. И нема изгледа да се такво решење колективно прихвати а има шансе да се нове кризе отворе.

Трећи разлог је суштински за идеју правичности. Када «међународна заједница» универзализује косовскометохијски случај у смислу да све мањинске заједнице у државама света добију право на своју државност, онда Срби не би могли да стављају приговоре правног карактера. Грдно се варају они који мисле да све ово што се дешава са српском покрајином може да буде усамљен случај.

3. ШТА ЈЕ РЕАЛНОСТ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ?

Косовски Албанци и већи део ЕУ и Америке наступа са тезом да је Косово «реалност». Може ли српска страна да оспори ову тезу?

Када се рачуна са оним што је реално у политици (као и у друштву) увек се отвара питање значења овог појма. Реално није проста перцепција. У оно што видимо увек је мање или више уплетена наша мисао, жеља или воља, а потом и језик којим саопштавамо садржај опажања. (Како бисмо иначе објаснили просту ствар да група појединаца једну ствар види и тумачи на различите начине.) Да је мишљење саставни део политичког опажања демонстрирају бројне иностране изјава по којима Београд нема смисао за реалност. Тачно је да постоје политичари који одбацују сваку помисао на издвајање КиМ из уставног поретка Србије, али то није права реалност. Није, зато што готово целокупна политичка елита (изузев ЛДП, СПО) делује државнички, а није и због тога што је то и у највећем степену народна воља.

Друго питање тиче се још важније ствари: шта све улази у круг реалности? Да ли су то само искуствене чињенице? Нипошто. Релано је и оно што представља важећи нормативни поредак било које установе. Другим речима, ако је овакво стање на Косову данас реалност то је још више и Устав Републике Србије, међународне правне норме или Резолуција 1244. Зар то није реалност када је реч о КиМ?

Појам реалности може да се испуњава волунтаризмом и политичким навијањем и да није нешто очигледно и саморазумљиво. Оно што је за мене реално, није за другог. Оно што је реално на КиМ то је стање произведено НАТО бомбардовањем, стањем истераних Срба и других етничких заједница, а реалан је и правни поредак Републике Србије и УН. Ове и друге реалне чињенице неизбежно нас суочавају са питањем, веома значајним за политичке односе, питањем легалности или правичности. Модерна политика настоји да своју власт и облике моћи утемељи на идеји закона, правичности и сагласности. Друштвена реалност није нешто што пада с неба, већ је производ социјалних и политичких акте-

ра. Да ли је произведена политичка реалност правична или није – суштинска је за оцену и перспективу социјалне и политичке стабилности. Она политичка реалност које има полазиште у непоштовању норми правичности или ароганцији силе, неће имати дуг век и биће непресушни извор напетости и сукоба. Примера ради, када су нацисти отели Чехословачкој Судетску област, могло је то да се оцени као реалност у том тренутку. Али, био је то корак ближе катастрофи Другог светског рата.

4. ПОТРЕБА ЗА УНУТАРСРПСКИМ КОНСЕНЗУСОМ О КИМ

Стабилност једне националне заједнице има два извора: прихваћене институције и заједничка схватања, идеје које усвајају њени припадници. Први интегративни фактор може се тумачити и као признавање ауторитета власти и закона, други као консензус о основим питањима (вредностима) заједничког живота или висок степен склада између друштвених чињеница (стварности) и колективног мишљења. Колико је та »полазна тачка« Србије истоветна за све српске политичке странке и личности када је реч о КиМ? У којој мери су они сагласни у идејема о пореклу, развоју и могућним исходима борбе за Косово и Метохију?

Проблем на путу стварања консенсуса је одсуство или мањак разговора (толеранције) између припадника различитих политичких опредељења и уверења. Одсуство дијалога између политичких партија је донекле разумљиво али није оправдано. Зачуђујуће је да партијски неангажовани интелектуалци избегавају политичке расправе. Сви животни кругови (власт, моћ, част, срамота) живе од размене речи, од усклађивања интереса и од развијања заједничких обележја која се темеље у језику. Превише се политике у Србији врти око личности а не око њених уверења и ставова и колико су она значајна за опште интересе. Политички зрела заједница зна за овакве расправе и подстиче их. У супротном, шта остаје? Подизање баријера између различитих политичких опредељења. Таквим ставом продубљује се спектар сукоба у нацији и држави, а губи се визија целине која омогућава утемељење општих интереса.

У тесној повезаности са овим проблемом је тешкоћа успостављања сагласности око основних политичких вредности у српском друштву међу којима је и одбрана КиМ. Како у политичким партијама тако и у политички “неангажованим” круговима влада разноликост у схватању базичних вредности нашег друштва. Још увек не постоји сагласност око питање целовитости српства (регионализам, сепаратизам) а особито однос према иностранству (Руси, Запад, НАТО) питања су око којих још увек нема опште (неконфликтне) сагласности. Са националног становишта, неопходно је да се учесници политике сагласе око неких темељних вредности српске државе и друштва. Тиме би се обезбедила стабилност и усмеравање енергије према другим, такође важним питањима.

5. СРПСКИ ПОЈАМ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ И ПОКУШАЈИ САМООДРИЦАЊА

КиМ је део просторне и историјске (културне) свести српског народа. *Простор* је културна и политичка форма искуства једне заједнице: живот се одвија у простору. То је простор који конституише идентитет Срба. Историјска свест Срба без Косова не постоји. Нација, вера, држава, култура су упамћени са Косовом. Од XIII столећа најснажнија струја српске историјске свести и понашања је у знаку Косова. Српска историја и мит Косова уграђени су у стваралачку културу европских народа још од XV столећа Велики писци европских језика користили су у својим делима значења косовске приче. Косово мора остати део Србије да се не би признале последице насиља у последњих 150 година. Сва релевантна историјска истраживања показују да је после Берлинског конгреса започело насиље над Србима од придошлих Албанаца (Војводић, М. 1998; Терзић, С. 2014). Рачуна се да је исељено под притиском од 1878. до 1985. око 400.000 Срба, а после 1999. године са КиМ је протерано око 200 хиљада Срба и других припадника етничких заједница. Демократска Србија не сме наградити протеривање Срба са Косова.

И поред оваквих чињеница, постоје и у српској медијској, интелектуалној и политичкој јавности заступници одрицања од КиМ. У Србији се организују НВО и неке

мале политичке странке које отворено заступају интересе нама ненаклоњених држава. Њих штити демократија али не би смели да их штите или лоши закони или одсуство закона којима би се, примера ради, спречио нелегалан трансфер новца за политичко деловање. Потребна је строга контрола о новчаним средствима која користи у својим кампањама? Где је ту држава и њени закони?

Каква је сазнајна вредност разлога за непожељност остајања Косова у Републици Србији?

Први, демографски разлог тобоже казује да ће Срби постати мањина половином овог века у Републици Србији а то значи да је «трула» прокламација из преамбуле Устава по којој је Косово део српске државе. Оваква тврдња је логички (и статистички) лишена елементарног смисла. Из једне климаве хипотезе скаче се на тезу. Футур замењује презент. Из произвољне демографске пројекције растегнуте на педесет наредних година, критикује се садашњи Устав. А већ се бељежи демографски пад косовских Албанаца.

Други, економски разлог нам се предочава као на нивоу централистичке државе. Наводно, Србија нема пара да издржава незапослене на Косову. Ово је пример измишљања тезе која се потом критикује. Па нико у политичкој Србији не жели да економски влада косовским Албанцима. Управо им се допушта преузимање одговорности за аутономан развој.

Трећи, политички разлог се такође представља као хипотеза која волшебно постаје теза. Број албанских посланика у републичком парламенту би се тенденцијски увећавао (!) па би опстанак Косова у Срби означио, ни мање ни више, него «нестанак српске државе» (!). Албански национализам греша што жури са државом данас, јер сутра може да буде држава без Срба. Ово је пример политичке конструкције.

Четврти, безбедносни разлог је наставак претходне конструкције. Незапослени млади Албанци би изводили терористичке акције у Србији. Ово се може протумачити и као нека врста савета младим незапосленим Албанцима.

Ниједан разлог, видимо, није логички, политички и искуствено ваљан. Управо ствари стоје супротно: демографски, економски, политички и безбедносни разлози иду у прилог остајању Косова у Србији. Модернизација овог региона би смањила демографски притисак, тржише би било прос-

траније а економска одговорност дефинисана. Политички, Србија доказује да поштује демократски поредак и да је привржена мултикултуралности. Безбедоносно је опаснији искључиви и национално чисти сепратизам од кооперативног федерализма.

Овome можемо да додамо и још неке. Држава мора да брани свој уставни поредак и своје достојанство. Културолошки разлог је концентрисан у већ поменутом колективном идентитету. Свака држава има и свој духовни извор, а за Србе је вековима било Косово. Нису Хиландар и Сент Андреја опевани и вековима препричавани с колена на колена, већ Косово.

Заговорници саодрицања увек се помажу и самопонижавањем. Када неко предлаже да се Косово прода и иностраним парама ублажи душевни бол Срба, онда он уствари открива свој карактер. Када држава купују приватну кућу због изградње пута или неког објекта, власник прима новац и ублажава тугу. Али, држава није приватна кућа. Она је одувек бринула о општим интересима народа и грађана.

У Србији постоји мањинско политичко мишљење које је у основи приватно а камуфлира се као јавно. Корени ове појаве су загонетни. Ниједан озбиљан народ није спреман на добровољно одрицање од дела своје државе, нити се клацка са својим колективним достојанством. Србија изгледа постаје изузетак.

6. РАЦИОНАЛНО ИЛИ ПРАГМАТСКО РЕШЕЊЕ?

Србија на КиМ брани један темељни принцип организовања светских држава. Језик политичких Албанаца није језик људских права него језик «државе Косова». Србија мора на КиМ да покаже толеранцију и модерност насупрот племенској мржњи и неподношењу разлика. Ни по коју цену Србија не сме да пристане на «независно Косово» због елементарних начела правичности. Приликом међународног растурања Југославије Србима из Хрватске и Босне и Херцеговине није дозвољено да остану у заједници са Србијом. Може ли ико замислити да се то право дозволи косовским Албанцима.

Уосталом, Срби данас живе у шест околних држава а Албанци у Албанији и још две суседне државе.

Србија мора прецизним и чистим језиком да се супротстави мултинационалној компанији за производњу лажи. Орвелов свет изврнутих значења речи није власништво само једнопартијског тоталитаризма. Према каквом излазу из косовскометохијске запетљаности да кренемо?

Свакоме је јасно да се некакаво привремено решење мора пронаћи. То ће бити до извесне мере стабилно, трајуће, прихватљиво. Али, само под одређеним условима. Први услов: статус мора бити производ договора српске и косовскоалбанске политичке репрезентације. Уколико то решење режијски наметне «међународна заједница» (Запад), то може бити илузија трајног решења за ону страну за коју инострани политички фактори навијају. (Такво решење не би одговарало ни српској страни када би неким чудом странци окренули ћурак.) У том случају, питање је времена када би се уздрмала зграда која није добро пројектована. Не бисмо имали коначно већ привремено решење статуса Косова и Метохије.

Други услов: евентуални договор до кога се дође мора бити заснован на политици која има «корен у народу». Како у Београду, тако и у Приштини. Без тог ослона сваки компромис биће лабав и нестабилан.

Нешто трајније и чвршће решење могу да постигну, пре свих осталих, политички представници Срба и косовских Албанаца. Потребно је само да Срби и косовски Албанци седну за сто и да усклађују интересе, можда годину, можда неколико година. Од суштинског је значаја да се обострано уваже национални интереси обе стране – Срби не могу да пристану на изградњу друге албанске државе на територији која је део њихове историје и са које су силом протерани, а висока аутономија косовских Албанаца је прихваћена полазна тачка.

Српска политичка елита нема чврст став о косметском питању. То може да поткопа стуб нашег односа према овој покрајини. Други ће остати стабилни зато што се заснивају мање на историјско-идентитском значају Космета, а више на одбрани вредности правде и правичности. Онај део српске елите који повезује идентитет и правдољубивост има шансу да аргументацијски добије битку за КиМ, данас и сутра.

Уз уважавање свих прагматских разлога за усмеравање политичке енергије према ономе што је пред нама, према ономе што је *de facto* и *de jure*, један део наше мисаоне елите, морао би да се окрене оним центрима политичке и медијске моћи, у Европи и изван Европе и да проговори о самој суштини данашњег (а може и јучерашњег) косовометохијског Сизифовог камена.

7. СТРАТЕГИЈА БОРБЕ ЗА КИМ

У Србији мора што пре да се обави једна врста «поделе посла» у јавном суочавању са новим околностима поводом косовског изазова и у складу с тим, одређивање правца стратешког деловања.

На првом месту *држава* би требало да изгради јединствену политику према Косову и Метохији, и на том послу унутрашње политике разлике не би смеле да буду препреке. Држава, а то значи влада и парламент, требало би да постигну највеће могућно јединство око овог питања. Косовскометохијски консензус је од виталне важности за политичку будућност Србије. Зашто?

Српска државна мудрост, при чему не мислим само на делујуће функционере већ и на све политички образоване и упућене личности изван институција власти, треба да пронађе решење за државну политику према понашању Америке и ЕУ у односу на УН и на Републику Србију. Та државна мудрост треба да нам да одговор шта планирају, какве су намере ове групе држава? У поступку противправног признавања Косова и Метохије, државе о којима је реч су заобишле УН. Та чињеница слуги још веће зло. Јавне изјаве страних дипломата да ће они помоћи своје политичке фаворите, такође је једно од питања за државну мудрост Србије.

8. СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА

Институција која је интегрисала српски народ кроз векове, а посебно од пада Деспотовине 1459. године, до Првог српског устанка 1804. и 1878. године, има и данас најважнију духовну и моралну снагу у борби за Косово и Метохију. Пећка митрополија је у турском царству била два века

духовна жижа српске свести и постојања. Бројни манастири, цркве и црквишта су места историјског корена и будућности. Православна цркве је кроз векове сачувала појам саборности. Она чува народни и верски идентитет. Али, није тај идентитет само у молитвама, слављењу рођења и васкрса Исуса Христа, читању богослужбених књига и другим обредима. Саборност народа и свест о припадању овој вери међу хиљадама других вера је она духовна и морална снага наше цркве.

Данас, у постнатовским условима црква мора да најпре уједини владике, монаштво и свештенство (случајеви Артемија) да делује и ван олтара и да храбри народ да остаје и да се враћа на КиМ, да делује у савезу са државом, и да тражи подршку тамо где религијски могу да је потраже.

9. МЕДИЈИ

Шта можемо да очекујемо од државе у погледу њеног односа према слободи медија и бриге за Косово и Метохију?

Свака влада утиче на медије разноврсним средствима. Политички утицај је неизбежан, не само због позиције моћи већ и због логичне потребе владе да обавештава јавност о својим корацима. Други начин утицаја владе на медије су: њена улога у доношењу закона у парламенту, средства којима утиче на регулисање медија и облици контроле.

Поред ова два кључна утицаја, влада може да плаћа медијске огласе којима утиче на јавно мњење.

Неки политичко-историјски догађаји показали су да држава и медији могу да делују у високој степену сагласности. У том погледу Србија може да се угледа на праксу држава ЕУ. То се догодило приликом бомбардовања Србије 1999. Медији НАТО држава су били водећи катализатори међуетничког рата на простору бивше Југославије а можда и генератори (Вуковић, С. 2007).

Како стоји ствар са медијима у Србији када је реч о Косову и Метохији? Одговор је помешан. Било је у протеклој деценији навијачких штампаних и електронских медија који у отвореној или прикривеној форми навијали за албанску ствар или су се противили државним интересима. Тешко је разумети такав однос према елементарно патриотским вред-

ностима. (Аврамовић, 2008). Где су границе медијских слобода? Да ли српска држава користи сва легална средства да заштити државне и националне интересе?

10. СРПСКИ ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ

Потребно је најпре осветлити савремене чиниоце који доприносе одсуству консензуса међу Србима око темељних питања опстанка и развитка нације. Посматрање друштвеног и политичког живота српског народа од 1990-тих показује да су главни учесници ове рађаве игре неки кругови интелектуалца (професори, научници, књижевници) и политичари (бивши и садашњи). У њиховом политичком понашању и мишљењу карактеристичне су брзе и страсне промене а основни показатељи њиховог односа према држави су схватање власти, однос према другим народима и властитом националном интересу.

У борби за Косово и Метохију не учествују сви српски интелектуалци. Неки су «на првој линији» а неки су на страни противника. Довијају се речима, али став се не може сакрити, њима је до Косова као до лањског снега.

Борба патриотских интелектуалаца је углавном ентузијстичка. Појединци се појављују у јавности са својим позитивним националним гледиштима и на мање више успешан начин их аргументују. Шта ради организовано друштво и држава? Да ли држава треба да помогне њихово организовано деловање? Наравно. Посебно када је реч о научној и стручној полемици са гледиштима која долазе са Запада. Бројни научници пишу лажи под фирмом струке. На тако нешто треба одговорити. Потребно је стручно оспоравати гледишта странаца о Србима и Косову и Метохији. Држава треба да преко института финансира истраживања страних публикација о Србији, Косову и српском народу.

11. УЛОГА ОБРАЗОВАЊА

Аномично стање које је створено признавањем Косова и Метохије упркос Резолуцији УН 1244, допринеће високом степену инструментализације српског образовања на основношколском и средњошколском ступњу, а у доброј мери и ви-

соког. Треба очекивати да ће оне државе из ЕУ и Америка покушавати да тему Косова и Метохије истисну из образовног система Републике Србије, а за рачун албанског образовања. То значи минимализовање косовског духовног наслеђа у српској културној и образовној свести. Већ сада постоје покушаји са косовскоалбанске стране да се верско-архитектонско наслеђе уклопи у непостојећу косовску културну историју.

У претпостављеној иностраној стратегији заборављања Косова и Метохије од стране српског народа, образовање ће бити главна полуга. Управо из тог разлога српско образовање већ сада би требало да се припреми. Шта та обавеза подразумева? Косово и Метохија треба да буде део знања, вредности и понашања у образовању. Другим речима, што више наставних и ваннаставних активности у које ће бити укључени садржаји о Косову и Метохији.

* * *

Косово и Метохија ће још дуги низ година и деценија бити нерешено питање за све оне који хоће да га отму из уставноправног састава Републике Србије. У таквим околностима Србија и српски народ требало би да се припреме на деловање дугог трајања. То значи да све кључне установе и организације државе, медија, образовања и патриотских интелектуалаца морају да рачунају на мудру борбу за Косово и Метохију на дужу стазу. Највећи српски непријатељ биће малодушност и неорганизованост, а не моћ нама несклоног иностранства. А то је основни разлог да се на организован начин ангажују сви они јавни делатници који могу да помогну у борби за правду Србије у чијем је средишту Косово и Метохија.

Литература

Аврамовић Зоран, *Друго лице демократије*, Филип Вишњић, Београд, 1998.

Аврамовић Зоран, *Срби у гету демократије*, Орфеус, Нови Сад, 2008.

- Аврамовић Зоран, *Демократија и бомбардовање*, Catena mundi, Београд, 2015.
- Војводић М., *Србија у међународним односима крајем XIX и почетком XX века*, САНУ, Београд, 1988.
- Вуковић С., *Како су нас волели: антисрпска пропаганда и разбијање Југославије*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад, 2007.
- Ивановић, М., *Метохија*, Службени гласник, Прометеј, Београд, Нови Сад, 2013.
- Јовановић Ж., *Косовско огледало*, Београдско форум за свет равноправних, Београд, 2006.
- Кнежевић Милош, *Балканска пометња*, Ђуро Салај, Београд, 1996.
- Кнежевић Милош, *Косметске теме*, Институт за српску културу, Лепосавић, 1996, 1997.
- Кнежевић Милош, *Срби и пропаст Југославије*, Службени гласник, Завод за уџбенике, Београд, 2017.
- Кнежевић Милош, *Косово у европској цивилизацији*, Филозофски факултет, Косовска Митровица.
- Пеан Пјер, *Косово*, Службени гласник, Београд, 2013.
- Терзић, С., *Стара Србија*, Православна реч, Нови Сад, 2014.
- Ћосић Добрица, *Косово*, Новости, Београд, 2004.
- Ћосић Добрица, *Лична историја једног доба*, књига 4, Службени гласник, Београд, 2009.
- Урошевић А., *Косово*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Zoran Avramovic

SUGGESTIONS FOR POLITICAL AND SOCIAL FRAMES FOR THE KOSOVO DIALOGUE

Resume

The problem of Kosovo and Metohija is historically inherited, but after the NATO bombing of 1999, it receives new meanings, directions and possible solutions. The Western

European and American discourse regarding Kosovo and Metohija is feat acomplili. Serbia doesn't recognize the self-proclaimed separation aided by military force, but its decisions aren't always good. This paper defends the position that talks of a «final solution» shouldn't be accepted. It also problematizes the use of the term reality in Kosovo and Metohija, borrowed from international political circles. The Serbian political mind must search for an internal consensus regarding Kosovo and Metohija I simultaneously renounce the firm abandonment of Kosovo and Metohija in the Serbian nation. The participants of the battle strategy for Kosovo and Metohija are the state, the Orthodox Church, the media, education and patriotic intelligentsia.

Keywords: dialogue, Kosovo and Metohija, battle strategy, NATO.

* Овај рад је примљен 1. децембра 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. децембра 2017. године.